

POLITIET
POLITIDIREKTORATET

Anmeldelser med hatmotiv,
2010-2014

Innhold

Innledning.....	2
Bakgrunn, om fenomenet og kodepraksis	2
Tidligere rapporteringer	3
Metode.....	3
Antall anmeldelser.....	4
Videre arbeid	5

27.mars 2015

Innledning

Politidirektoratet har valgt å publisere statistikk om hatkriminalitet i en egen rapport. Denne rapporten presenterer antall anmeldelser med hatmotiv i perioden 2010-2014. Hatkriminalitet omtales ikke lenger i rapporten «Anmeldt kriminalitet og straffesaksbehandling, kommenterte STRASAK-tall». Årsaken er at det kreves en annen bearbeiding av denne statistikken.

Om fenomenet og kodepraksis

Hatkriminalitet er alvorlig både for de personene den rammer direkte, og fordi det kan bidra til å skape utrygghet og frykt i hele grupper av befolkningen. Begrepet hatkriminalitet brukes om straffbare handlinger, helt eller delvis motivert av negative holdninger til faktisk eller oppfattet etnisitet, religion, homofil orientering og/eller nedsatte funksjonsevne.

Begrepet er ikke avgrenset til enkelte kriminalitetstyper, men kan opptre i forskjellige former, alt fra fysisk vold, trusler, skadeverk, ærekrenkelser, diskriminering osv. Det avgjørende for hvorvidt en kriminell handling skal betegnes som hatkriminalitet er selve motivet for handlingen, dvs. at dette er basert på hat og fordommer mot en person eller en gruppe av personer på grunnlag av deres gruppetilhørighet¹, eller er motivert av negative holdninger mot overnevnte grupper.

Det totale antallet anmeldte hatkriminalitet-saker er lavt i Norge, også når man ser antallet anmeldelser i forhold til det totale kriminalitetsbildet. En rekke andre undersøkelser indikerer at omfanget av hatkriminalitet er betydelig høyere enn det som fremkommer av de anmeldte forholdene. Det vises her til politiets innbyggerundersøkelse for 2014, hvor et utvalg av befolkningen ble spurt om de har vært utsatt for hatkriminalitet, og hvor 1,4 prosent svarer bekreftende på dette².

Det er tydelig at politiets registrering har klare begrensninger og vanskelig vil kunne gi et fullstendig bilde av dette fenomenet. Det er flere faktorer som kan bidra til at hatkriminalitet ikke anmeldes, som for eksempel frykt for reaksjoner fra gjerningspersonen eller fra omgivelsene, manglende tillit til politiet og andre etater samt frykt for ikke å bli tatt på alvor, et ønske om å legge det man har vært utsatt for bak seg, eller at en har skyld- eller skamfølelse. Det dreier seg her også om «doble» mørketall. Det ene er saker som ikke anmeldes og det andre er saker som

---

¹ Begrepet hatkriminalitet benyttes i flere land, men fenomenet defineres ofte ulikt. De mest brukte definisjonene varierer oftest med hensyn til hvilke typer av kriminalitet som omfattes, hvilke grupper av individer som omfattes, eller hvilken grad av motivasjon som må ligge bak den kriminelle handlingen.

² Politiets innbyggerundersøkelse, 2014.

ikke blir registrert som hatkriminalitet i BL, blant annet på grunn av feilkoding, forglemmelse eller manglende kunnskap hos ansatte i politiet.

Å fastslå motivet bak et lovbrudd er i enkelte tilfeller svært vanskelig. Motivet er ofte uklart og forklaringene fra de involverte kan sprike. Registrering av anmeldelser i politiets straffesaksregister knytter seg i hovedsak til objektive faktorer som lovbruddskategori, gjerningssted, modus eller objekt (hva som f.eks. stjeles i et tyveri). Registrering av motiv skiller seg dermed fra dette ved at det legges vekt på fornærmedes subjektive oppfatninger av hva som er motivet, eventuelt politibetjentens oppfatning ved anmeldelse. Det kan derfor ikke utelukkes at anmeldelser som burde vært kodet med et motiv knyttet til hatkriminalitet ikke er blitt det.

Tidligere rapporteringer

2007 var det første hele året hvor anmeldelser med et hatkriminalt motiv ble merket i politiets straffesakssystem (BL/STRASAK). En grundig presentasjon av tallene for 2007, 2008 og 2009 er gitt i rapporten "Hatkriminalitet – Registrerte anmeldelser i Norge 2007-2009" (Politidirektoratet, 2010). Tallene for 2007-2009 ble hentet ved manuelle søk i politiets straffesakssystem (STRASAK). Uttrekket består av anmeldelser som er merket med et motiv knyttet til hatkriminalitet. Dataene for disse tre årene er grundig gjennomgått for blant annet for å se om begrepet er forstått riktig. Alle avhør og rapporter i de enkelte anmeldelsene ble lest.

Fra 2012 har Politidirektoratet rapportert anmeldelser med hatmotiv i «Kommenterte STRASAK-tall». Uttrekkene er gjort i PAL STRASAK, og det ble gjennomført en rask manuell vurdering av om sakene var riktig registrert ut fra den begrensede informasjonen som fremkom uten å lese sakenes dokumenter. Der det var stor tvil (omtrent 15 saker i løpet av et år) ble sakenes dokumenter lest.

Metode

Kilden for anmeldelsene er straffesaksregisteret (STRASAK). Uttrekket fra 2014 ble gjort med PAL STRASAK 16.2.2015. Gjennomgangen av anmeldelsene fra 2014 er igjen endret. Dette kompliserer sammenligningen med tidligere år.

Alle anmeldelser merket med hatkriminalt motiv og registreringsdato i 2014 har denne gangen blitt lest. 30 prosent av de opprinnelig merkede sakene ble tatt ut da disse etter en grundig vurdering viste seg ikke å ha synliggjort et hatmotiv. For eksempel er mange saker registrert med motiv *annet* tatt ut (71 saker), fordi det ved vurdering av disse sakene fremkom at det ikke var snakk om fordommer eller hat mot personer med funksjonshemninger. I mange tilfeller kan det se ut som *annet* er benyttet der noe ved hendelsen oppfattes som ekstra eller uvanlig. Andre årsaker kan være at det er trykket feil eller kodet familievold som hatkriminalitet. De feilkodede sakene fordeler seg i alle distriktene, men to distrikt skiller seg ut med unaturlig mange feilkodinger.

Antall anmeldelser

Totalt var det 223 anmeldelser med hatkriminalt motiv i 2014. Det var en nedgang fra 2013, men høyere enn i 2011 og 2012. Kategorien *annet* ble tatt med for første gang i 2013. Dette er en av årsakene til at det er utfordringer med å sammenligne utviklingen av omfanget i perioden.

Antall anmeldelser med hatmotiv, 2010-2014					
	2010	2011	2012	2013	2014
Alle anmeldelser med hatmotiv	307	218	216	238*	223
Av disse voldsforbrytelser, i absolutte tall (og prosent)	185 (60%)	139 (64 %)	154 (71 %)	156 (66%)	116 (52%)

Kilde: PAL for STRASAK (uttrekk 26.juni, 2.juli 2012, 2.jan. 2013, 2.jan. 2014 og 16.feb 2015)
*Motiv *Annet* ble tatt med første gang i 2013, det kompliserer sammenligninger av omfang før og etter.

Det har flere ganger feilaktig blitt satt likhetstegn mellom begrepene hatkriminalitet og hatvold. I 2014 var 116 anmeldelser (52 prosent) kodet som vold. Andelen har gått ned sammenlignet med de tidligere årene. Voldsaspektet er imidlertid fortsatt sentralt i et flertall av sakene. Klart flest av disse er kodet som legemsfornærmelser. Av andre kriminalitetstyper var det en rekke anmeldelser i kriminalitetstypen *annen kriminalitet*, som for eksempel *skremmende/plagsom/hensynsløs atferd* og *rasediskriminering* (§ 135A).

Antall merkinger etter hatkriminalt motiv, 2010-2014					
	2010	2011	2012	2013	2014
Rase/etnisk tilhørighet	235	183	162	141	156
Religion	44	35	39	41	28
Seksuell legning	47	21	34	34	38
Annet*				65	6

Kilde: PAL for STRASAK (uttrekk 26.juni, 2.juli 2012, 2.jan. 2013, 2.jan 2014 og 16.feb 2015)
*Uttrekk for motiv *Annet* er gjort første gang for 2013.

I tabellen over vises fordeling mellom hvilke type hatmotiv som var registrert i anmeldelsene. Antall merkinger vil totalt sett være flere enn det totale antall anmeldelser fordi det i noen anmeldelser var registrert flere hatmotiv samtidig.

Anmeldelser knyttet til *rase/etnisk tilhørighet* har vært den klart største kategorien alle årene. I 2014 var det 156 anmeldelser med slik merking, en økning på 15 saker fra året før, men færre enn i årene 2010-2012. Kategorien der *seksuell legning* er motiv var den nest største kategorien og registrert i 38 anmeldelser i 2014. Det var en liten økning sammenlignet med de tidligere årene, bortsett fra i 2010. I 28 av sakene var *religion* motivet, en nedgang fra årene før.

I 2014 var kategorien *annet* kun benyttet i seks saker, mens det i 2013 var den nest største med 65 anmeldelser. Som nevnt over er denne kategorien ikke med i tallmaterialet for årene 2010-2012. Ut fra erfaringene med gjennomgangen av sakene i 2014 skulle antagelig flere med motiv *annet* i 2013 vært plasseres i en av de andre kategoriene eller ikke vært med i statistikken. I noen saker kan for eksempel fornærmede ha en tydelig opplevelse av et hatmotiv, men "type" hatmotiv kan være vanskelig å kategorisere. I noen slike tilfeller ser det ut til at kategorien *annet* blir benyttet.

Videre arbeid

Svak datakvalitet er en hovedutfordring med dagens rapportering. Økt kunnskap om denne kriminaliteten er viktig. Den enkelte polititjenesteperson må være i stand til å gjenkjenne hatkriminalitet, og dermed kunne bidra til å sikre at de som anmelder får god behandling. Et høyere kunnskapsnivå vil gjøre samfunnet og politiet bedre rustet til å forebygge hatkriminalitet.

Politidirektoratet er kjent med at politidistriktene har ulikt fokus på hatkriminalitet. Det er store forskjeller i distriktenes kunnskap og kompetanse om hva som er hatkriminalitet, og hvordan disse sakene kodes og rapporteres. Ikke sjelden oppstår det tvil om (såkalte *grensesaker*) hvorvidt en hendelse er å regne som kriminalitet/hatkriminalitet og dermed en sak for politiet, eller om det for eksempel er en "ytrings-/likestillingssak". Oslo politidistrikt har gode erfaringer fra sin satsing på arbeidet med hatkriminalitet, og er i gang med opplæring av sine ansatte. De erfarer at flere aldri har hørt om hatkriminalitet eller kodingen i BL før opplæringen. Koordinering av politidistriktenes håndtering blir derfor viktig for å få til en ensartet rapportering. Erfaringene fra Oslo politidistrikt er et viktig grunnlag for å utarbeide nasjonale retningslinjer.